

ཐང་ཏྲ་ཡུལ་སྤྱི་

ལྷན་ཏུ་གྲུབ།

पृष्ठ ७८ VOL-I No:1 गङ्गटोक युल्सा /GANGTOK YULSA- गङ्गटोक युल्सा AUG-2002 साखी नं 3/-

ད་མང་ རྒྱུང་ནི་ལ་ སྤང་ས་ ཐེན་ བལ་ས་

CONT. PAGE 2

SIKKIM AKADEMY INAUGURATED

Gangtok, Mr. Pawan Kumar Chamling, the Chief Minister of Sikkim Inaugurated the Sikkim Academy on 6th July 2002 In the Banquet Hall of Sikkim Legislative Assembly Secretariat, Gangtok. The Academy consists of 31 members

which includes the representatives of eleven different languages spoken in the State. In a houseful guests and representatives from all sectors, Mr. Chamling, the Chief Guest of the occasion, congratulated the elected members of Akademy

CONTACT PLATE

कालेबडरी तामडः जोन्सा

स्वातंत्र्य, जून २१। अधिष्ठित भारतीय ताम्र-बौद्ध संघ
लिनेवुड माछाले "फाखोङ साङ्गु ताग्नेर्बलुङ" रंगपाभा
ताम्र-जातिको धर्म, चाहुवाह औ जातीय पहिचानका
वरिमा कथा सम्पन्न गर्नु। तथाभा अतिथिहरु नेमान
ताम्र डेढइला केन्द्रीय रात्रिष अर्थितामन ताम्र,
सिकिम ताम्र बौद्ध सधका भन्नाहाकार तथा छाग
रगाभ पाकि। गाहुबोकका कुमार मोन्जन,
धमाता,औ सं का केन्द्रीय उपाध्यक्ष जे.वि.स्याङबो,
केन्द्रीय सहकांपाध्यक्ष कुनसाङ पोकाङ

किर्न्दीप सहकाश्यायः कुलनादः पोलाकः १८६२-७३

ગુરુ રિનપોછે જન્મજયન્તી

गाइतीक, जुलाई १९। हिमाली बौद्ध धर्मावलम्बी,

गौडनाथ स्वित
८८५५-५८५८-४

बुद्ध पूर्णिमा' र 'साजा दावा'को तिथिमा भिन्नता किन र कसरी ?

विश्वेका शान्तिका वृत्त महामानव भगवान् बुद्धको जीवनको त्रियोग बन्म, ज्ञान प्राप्ती र त्रियाणयक साधन तिथि वैशाख पूर्णिमालाई विश्वभरका बौद्धहरूले बुद्ध जयन्ती एवं विभिन्न रूपमा मनाउने गर्दछन् । श्रीलंका, थाइल्याण्ड, भियतनाम, लावम, कम्बोडिया लगायत बौद्ध देशहरूमा यो तिथिलाई नयाँ वर्ष चाडको रूपमा पनि बडो धूमधामसँग राजकीय सम्मानका साथ मनाउँदै आइरहेको छ । यो पूर्णिमालाई तिब्बत, भुटान, भिकिस्म तथाब आदि क्षेत्रहरूमा "सागा दावा" (बुद्ध पूर्णिमा वा बुद्ध जयन्ती) भनेर भारतीय चन्द्र वाको अनुसार जेष्ठ पूर्णिमाको दिन मनाउने गरिन्छ । भिकिस्म र भुटानमा यो दिनलाई अर्को राजकीय पर्वको रूपमा नै मनाइन्छ । यस

[illegible]

यस अंक मित्र

१. सिनिकमको बघैचामा एउटा नयाँ फूल
२. बुद्ध पूर्णिमा र सागा दावा
३. पेगोङमा तामङ संगोछी
४. बानीलिङमा इतिहास गोस्टी सम्पन्न
५. दैनिक पूजा-पाठका केही विशिष्टहरू
६. आममका नेपालीहरूवारे लेख
७. तामङ नामदीय वर्षमान्त सिकाउँ
८. शम्भु उत्पत्तिवारे तामङ कविता
९. महाशरत महौल तामाथिल समवेदना

पेशोकमा ताम्रङ जातिको संश्लेषी सम्पन्न

दार्जीलिंग, जून २३ । अखिल भारतीय तामाङ बौद्ध संघ, प्रेसोक शाखाकी आयोजनामा स्थानीय पेशेक गुन्नामा एक दिनसीय 'तामाङ जाति' विषयक संगोष्ठी सम्पन्न भयो । नेपाल तामाङ संघका केन्द्रीय सचिव हामुख अधिकारी अतिथि अतिथिमान तामाङले मन्त्रबोलाउताले । दीप प्रज्वलित गरी गोष्ठीले उद्घाटन गर्नुभएको भो साधो जातीय सङ्गोष्ठीमा अखिल भारतीय तामाङ बौद्ध संघ एवं सिकिम तामाङ बौद्ध संघका धर्मगुरु लामा लामा बम्जल मन्त्रबोला तामाङ जाति अतिथि बौद्ध धर्मका विषयमा इच्छित विनू भयो ।

अधिक भारतीय ताबोसका केन्द्रीय उपग्रहस पृथ्वी तामाङ पि.के. पोस्टेन, गान्तोक विश्विकमबाट प्रकाशित हुने छारबाम पत्रिकाका सम्पादक कुमार खन्जन, अमाताबौट हथुवा केन्द्रीय सदस्य एन. के. पिसिङ, कालेबुङबाट शक्तिशान हुने जम्बुलिङ पत्रिकाका सम्पादक लोन्माङ योन्ज्वर गारि वताहरूले उक्त संवेदीयमा मतव्य व्यक्त गर्नु भएको थियो । अमाता, मो.सं. रणोक शास्त्राको अध्यक्ष दि.वि. स्याङ्गोको समभाषितमा सम्पन्न भएको सो संगीठीमा तर्कविवाद गान्धा ताम्बा मेदेहरूले आफ्नो वक्तव्यले चेन्नाको साथै सुगिलो भाकामा 'तामङ ताम्बा काशी' प्रस्तुत गर्नु भएको थियो । प्रमुख अतिथिको वक्तव्यको नाममा वषिचामा तामङले "हामी तामङहरू आज नेपालको अतिदुर्गम कुन्तारदेखि भारतका विभिन्न राज्यहरू साथै बर्मासम्म फैलिएता पनि तामङहरूले आफ्नो मूल संस्कृति संस्कार र भाषा बर्जितभन बचाइ राखेको पाइएको छ । तर पनि हामी समाजमा जर्कोको गिमीटीहरूको भेत्तिकापणले आज तामङहरूले जरु जातिको चाहनाहरूले दशौँ तिरार मनारदे अरुले तापिन थो तामङहरूको आफ्नो सैविक चाह होइन मनेर बतर्नु भयो । तामङहरूले मानिआएको तोछार थाङ तिन्तीहरूले मानिआएको तोछार पन्था पुएलो र यो बाफी मीलिक चाह हो जम्ताई आजभन्दा ५००० वर्षे जप्राडिरेखि चिनियाहरू तथा हामी तामङहरूले पनि मान्दै आइरहेको छ । त्यसैले तोछार मान्दैमा तिन्ती भन्नेन यो रंग हामी आफ्नो गाता र सम्बन्ध छ, हामी धर्म, संस्कृतिसग मेम खान्छ तर रत्ती तिलार जस्ता हिन्दू चाङचाङहरूभण हाम्रो सम्बन्ध छैन त्यो त केवल तामङहरू माथि नेपालको हिन्दू शासकहरूले राणाकालदेखि नजरजस्ती दशौँ गभागेमा पार्दैन कहिटेन जस्ता डरवास देखाएर लादिएको थोपरि दिएको थाङ हो । किनभने रणकालमा दशौँको रत्ता घरको दशौँको दाखाबाँया रगतको पाँच हाँसा देखिने पञ्चको छाप गगाएको छ कि छैन भन्ने बाँच बाउंथो अनि इच्छा सगुण नलागि पाणी भन्दा गरेर आलो रगतको निशान घरको भिरामा गगाउनु पथ्यो, बसंती तामङहरूलाई दशौँ मान्न बाध्य र विवश पारिएको थियो ।" भन्नु भयो । कार्यक्रम जायोजकपक्षद्वारा सहभागीहरू सबैलाई रात्रो आगमिन एवं जसपात्रको पनि व्यवस्था गरिएको थियो ।

कालेबुडरी तामड जोगसा १५४ १ को रहल

के सके बि माखीन, गोलाका अथवा एके गिम्मा, जखिब छिटि मोतगन आदि सहभागी हुनु भएको थियो । बं. ना. ता. बी. रं. शालेयुङ्ग काबाका अध्यक्ष एवं सभाका सम्पदित नोन्मय योन्मयले बौद्ध संकावाधरप गरी आरम्भ भएको सो सभासा स्व. महाशुभ ठावु लामा ज्ञानि दुर्गे भिन्टको सौगधारण गरिएको थियो । अतिथिको मन्तव्य हिंदै नेपाल तामङ्ग सेटुङ्गका अनितमान तामङ्गले 'तामङ्ग जातिको पहिचान भनेको तामङ्ग भाषा, संस्कृति, ध्यव्यवहार र सायत वैशभुताहरू हो । तामङ्ग मौखिक च्वाङ्ग सोधार हो यो स्फोकार तिब्बतीहरूको भन्दा पुगने भएको कुरा बलजनु भयो । दौर्गे हिन्दू चाहें न्यसलाई तामङ्गहरूले मान्नु भनेको थापा हिन्दू हुनु हो र मेरो गाँउ जस्तै प जस्तै त्यसोका शाङ्करहरूले बौद्धा टीका लगाएन, पाला राखे भनेको अजसम्पन्न ज्ञान छैन मुनेको पनि छैन, जस्तै कि तामङ्ग जाति ज्ञानेक अन्य जातिको बीच नै चाहँदैन । तत्पर्थ यो चाह तामाङ्गको होइन भनेर ठोक्नु गर्नु भयो ।

पत्तरी में अर्का जतिरिप कुमार योजनले ' तमिडरकी अफनी शासन तभएकाले आफने मौलिक धर्म, संस्कृति चाइयाइ पनाउने बचाउने सरक्षण गर्ने कुराया तथको अनुशासनमा रहनु पर्छ अनि आफ्नाट भुरुपेर दो तिहार जस्तो हिन्दु चाइइर हामी बौद्ध धार्मी तापइइरने त्यानु पर्छ, भुट्ट तमड हुन संकल्प गर्नु पर्छ , अनि बन्त तापइ समाजले टुडइतको सुविधा लिन आवश्यक छपदण्ड पुनेछ, रुधै एउटा मैलिक तापाइ भएर

ताम्र ज्ञातियों इतिहास गोष्ठी पृष्ठ १ को रहस

नेपालबाट नेपाल ताम्र पदक विजेता कर्णेश्वर शर्मा अर्जितमात्र ताम्र पदक

अतिथि धनुं भूयकी धियो । त्यसरी नै लिखिम गान्तेकाबाट शब्देय धर्मगुरु तामा लाम्का
ब्रम्भजन, मि. दा. भौ. बाँका सेलातकार एवं लिखिमबाट प्रकाशित हुने "छत्र ध्यान" पत्रिकाका
सम्पादक कुमार शम्भुजन, कान्तेबुङबाट जामुनिङ पत्रिकाका सम्पादक सोनाङ सोन्धन, विना
स्याङकान, एम. डि. लाम्क, ताका तथा एन्. वि. मोरान, खरनाङ, सहायी हुनुहुन्छ्यो । अखिल
भारतीय तामाङ बौद्ध संघका महासचिव एम. ए. लाम्भजनको स्वागत वतावनाबाट शरम्भ भएको
सो गोडीमा तामाङ लाम्क, गान्का, शम्भुजन, लाम्का तथा विद्वानहरूले विभिन्न शीर्षकमा तामाङ
जातिको सामाजिक-इतिहासबारे कार्यपत्रहरू प्रस्तुत गर्नु भएको थियो । यसका धर्मगुरु लाम्का
लाम्भका स्नेहादा तामाङ जाँतिमा बौद्ध धर्म हिमाली आज अति भोलि, प्रमुख अतिथि नेपाल तामाङ
वेदुङ्कम संघका, अखिल नेपाल तामाङहरू तामाङ जातिको मध्यिक इतिहासको अवलोकन, कुमार
शम्भुजनद्वारा 'सोखार, देशे अति तामाङ जातिको परिवर्तन', एम. डि. लाम्काद्वारा 'श्रीध्या दाङबोला
ताम', एन्. डि. शम्भुजनद्वारा 'तामाङ जातिको उत्पत्ति तथा इतिहास' 'श्रीध्या दाङबोला
तामाङ जातिको सामाजिक इतिहास', जम्बुसिङ पत्रिकाको कार्यकारी सम्पादक तथा स्याङदेगको
तामाङ जाति र बुद्धधर्म शीर्षकमा कार्यपत्र तथा लाम्भजनद्वारा प्रस्तुत शीर्षको थियो । कार्यक्रममा
सहायी हुन बसिने भारतीय तामाङ बौद्ध संघको आभारवचनले स्वीकारे बुचर्, टिरटा ध्याली,
लिखिक, पेकोङ, कान्तेबुङ, लिखिकी, खरनाङ, ताका, लिखिकम जाति धुई स्वागतहरूबाट तामाङ
कुलाहाङ गङ्गपुमेका थिए । कार्यक्रमा आयोजकहरूले सम्पूर्ण सहभागीहरूका लागि खानाको
प्रबन्ध गरेका थिए । शक्तिशाली मध्यान्तरमा तामाङ काजी छेले, खाना खेपेहरूले तामाङ
वेपथुमा शीघ्र तामाङ स्थाबान्तर प्रस्तुत गरेका थियो । अखिल भारतीय तामाङ बौद्ध संघका
तथावस्थ कुवा तामाङ ज्यूले सम्पूर्ण अतिथि, एक तथा गोष्ठीको सफलताका लागि प्रबन्ध
व्यवस्था सहयोग गर्नु हुने तथा सहभागी भैमा प्रबन्धनका लागि गर्नु भएको थियो । विद्वान एवं
गोष्ठीका सम्पादक डा. लाम्का शम्भुजन 'पद्मसी' ज्यूले आफ्नो आयोजन सफलताका लागि तामाङ
जातिको सामाजिक इतिहास विषयका गोष्ठी सम्पन्न भएको घोषणा गर्नु भएको थियो । यसरी
तामाङ समाजभित्र रहेको विभिन्न पञ्चाङ्ग धर्म, संस्कृति, परम्परा, तामाङ जातिको उदगम
गोष्ठीहरूको लोचमान तामाङ इतिहासकारहरूमा थोरै भएपनि धर्म, परम्परा तथा मूलतः
समाज गरिएको सोध एवं शोधपूर्ण प्रस्तुतीहरूले कार्यक्रम भव्यरूपमा सफल एवं सम्पन्न
भएको थियो ।

પાઠક ૨ સિત્તેલો દાડબલ પાડો ? પૃષ્ઠ ૧ નો રૂબ

जर्म पारित भै तसकेको अवस्थामा विगतमा जस्तै हाती भायो हाती आयो फुत्सा हुने आशंकाहरु पनि नजारमा सुन्न पाइन्छ । तर पनि त्रिविक्रमको माघमाथै पश्चिम बंगालमा पनि यो हल्ला चलेको छ । गत मतिना एउटा बैनिक प्रविकासो श्री तनाचार अपिएपछि यस्तोपत्ती टाइबलमा दरिने जास्ताले भरीएको तुलमाचारको प्रतीका प्रतिस्तर भारतीय तामाउ तथा सिन्धुहलमा किलानलाई भन्नुको पछाडि जस्तो भएको छ । यसै शिलशिलामा अखिल भारतीय तामाउ बौद्ध संघको एक प्रतिनिधि मण्डल यो विषयलाई निरर दिल्ली जानतागेको कुन सचका केन्द्रीय सहकोषाध्यक्ष कुन्ताड मोक्तान्त गाडतोको यस्मालाई बताउनु भएको छ ।

ताम्रद्वज ज्ञानको अस्तित्वको गम्भीर गानु पढ्ने भन्नु भयो । तत्समैगरी केन्द्रीय उपाध्यक्ष जे.वि. स्वाइथर र केन्द्रीय सहकोषाध्यक्ष कुन्ताइ मोस्तानले ताम्रद्वज ज्ञानले आधा शताब्दीदेखिको प्रयासमा पनि टाढाबलको सुविधा पाउन नसक्नुको बझ्झो ताम्रद्वजहरूले भनि रहेको हिन्दुचाह दर्शन तिहार मुख्य बाधक हो । दर्शन र तिहार मनाउने ताम्रद्वजले टाढाबलको सुविधा भिन्न नपाउने कुरा सरकारी टाढाबल सुविधा हेर्ने उच्चयुक्तले आफूलागत गएको डेलिभरेशनलाई बताएको कुरा सुनाउनु भयो ।

[illegible]

तीनी हेन्जेनीन, राखता दीमरी बेन राखताडरी तामड ग्योत/ग्योनीन पाडगे, भासेना जापोवासे लोप

तानीहरुलाई मातृभाषा सिक्काउँऔं मातृभाषामा नै बोल्ने गरौं ।

भाषा भनेको राष्ट्र, राज्य अनि जातिको पहिचान हो ।

बदलंग युवा मंच/बदलंग युवा/DANGTOK YULSA/गान्तोक युवसा-३

'बुद्ध पूर्णिमा' र 'सागा दावा'को तिथिमा भिन्नता किन र कसरी ?

पृष्ठ १को तल

दिनलाई सरकारी विदाको सूचीमा 'शाक्यमुनि बुद्धको जन्म, ज्ञान प्राप्ती एवं निर्वाणको तिथि' भनेर नै उल्लेख गरिराखेको पाइन्छ।^१ यो पूर्णिमालाई विशाखा नक्षत्रसँग सम्बन्धित अथवा विशाखा नक्षत्रयुक्त रहेको हुनाले 'विशाखा पूर्णिमा' नामले पनि चिनिन्छ।^२ अथवा सौर मासानुसार वर्षको प्रथम महिना वैशाखको पूर्णिमा 'वैशाखपूर्णिमा' भनिन्छ।

वास्तवमा तिब्बती भाषामा 'सागा दावा'को अर्थ पनि त्यही नै रहेको पाइन्छ। सरत चन्द्र दासको तिब्बती अंग्रेजी शब्दकोश अनुसार *sa-ga* को अर्थ विशाखा नक्षत्र (constellation) लाई नै बुझाएको छ। अनि बुद्ध जयन्तीलाई 'सागाइ दावा' (सा-गाभी-स्ल-वा) / *sa-ga-hi-sla-wa* / "the month of *vais'akha* (April-May) in which Gautam Buddha was born, and in which he renounced the world and died" भनिएको छ।^३ यहाँ 'सागा' भनेको विशाखा नक्षत्रवृत्त, विशाखा पूर्णिमा र 'दावा' भनेको तिब्बती भाषामा महिना (चन्द्र महिना) हो अथवा विशाखा नक्षत्रयुक्त पूर्णिमा वैशाख पूर्णिमा हो। त्यसैले "सागा दावा" भन्नाले वैशाख पूर्णिमा/ विशाखा पूर्णिमा/ विशाखा नक्षत्रयुक्त पूर्णिमा अर्थात् भगवान शाक्य मुनि गौतम बुद्धको जन्म जयन्ती नै हो भन्ने स्पष्ट हुन्छ।

तर तिब्बती र भारतीय पात्रीअनुसार यी दिन वा बुद्ध जयन्ती प्रत्येक १५ वर्ष भिन्दै तिथिमा पर्दछ भने प्रत्येक तीनवर्षको एक पटक सरौं, एकै दिन, एकै तिथिमा पर्छ। त्यसकारण रत वर्ष सन् २००१ को बुद्ध जयन्ती तिब्बतीहरूले भारतीय पात्रीको जेष्ठ पूर्णिमाका दिन मनाएका थिए। यो वर्ष बुद्ध जयन्ती रत २००२, तिब्बती, सिक्किम साप्ते तथा भुटिया, अनि भुटानीहरूले बाँकी विश्वका बौद्धहरूसँगै जुन- २६ तारिखका दिन, एकै दिनमा वैशाख पूर्णिमा बुद्ध जयन्ती मनाए। किन यसो भयो ? भनेर खोज्दा, तिब्बती मान्यतानुसार यो पात्रीमा सन् २००१ मा चन्द्र महिना कुल १२ वटा रहेछ, जब कि भारतीय चन्द्र पात्रीमा १२ वटा चन्द्र महिना देखियो। यहाँ भारतीय चन्द्र पात्री पनि ए सापनि यो चीन, नेपाल, भारत लगायतको विश्वका प्रायः देशहरूसँग मिल्छो रहेछ। चन्द्र वर्षको १२ वटा महिना हुनु भनेको चन्द्र अधिमास वर्ष Lunnar Leap year हुन् हो। सन् २००१ मा भारतीय पात्रीमा Lunnar Leap Year भएकोले गर्दा भारतीय चन्द्र पात्रीको चन्द्र महिना एक महिना बढेको र हेछ। त्यसले गर्दा तिब्बती एक महिना ढिलो हुने गरेको 'बुद्ध पूर्णिमा वा सागा दावा' यो वर्ष भारतीयहरूको पात्रीको तिथिसँग भेटिन पुग्यो। यही चन्द्र अधिमास वर्ष Lunnar Leap year तिब्बतीहरूको पात्रीमा रत वर्ष जोडिएको थिएन। तर भारतीय पात्रीमा भने रत वर्ष नै Lunnar Leap Year जोडिएको थियो। जसले गर्दा Lunnar Leap Year को चन्द्र पात्रीमा एक महिना थपिन गई चन्द्र महिना १३ वटा भएको थियो।

यो वर्षाखन २००२को तिब्बती पात्रीमा भने चन्द्र महिना १२ वटा रहेछ जसोत तिब्बती पात्रीमा रतपात्री चन्द्र अधिमास वर्ष (Lunnar Leap Year) जोडिएको छ। यो तिब्बती Lunnar Leap Year ले गर्दा आगामी वर्ष सन् २००३ को बुद्ध पूर्णिमामा फेरौ तिब्बतीहरूको भारतीय पात्री भन्दा एक महिना बढी हुने भएकोले तिब्बती पात्री मुताबिक 'सागा दावा' वा 'बुद्ध पूर्णिमा' ज्येष्ठ महिनाको ज्येष्ठ पूर्णिमामा नै पान जाने छ। किन भने यो वर्ष भारतीय पात्रीमा १२ वटा मात्र चन्द्र महिना रहेको छ र तिब्बतीमा एक महिना बढेको छ। यही तिब्बतीहरूको महिना नबढेतालीले गर्दा अन्य बुद्ध जयन्ती सौर मासको प्रथम महिनाको वैशाख पूर्णिमा अर्थात् विशाखा पूर्णिमामा नै पर्छ तर तिब्बतीहरूको चाहिँ सौर मासको दोस्रो महिना जेठको पूर्णिमामा पर्ने जान्छ।

यस प्रकार पौराणिक कालदेखि चलि आएको चन्द्र पात्री परम्पराको अधिमास वर्ष जोड्ने अन्तरालले गर्दा तिब्बती पात्रीमा आधारित चाडबाडहरू तथा बुद्ध पूर्णिमा र सागा दावा एउटै अर्थ र एउटै आस्थाका आधार चलिआएको परम्परा भएर पनि बुझ्न सकिने परम्परा हुन पुगेको छ। यहाँ तिब्बती भाषामा अनिएको 'सागा' शब्दले तिब्बती भाषाको शब्दकोश अनुसार विशाखा नक्षत्रयुक्त पूर्णिमा बुद्ध पूर्णिमा (Lunnar Full Moon Day of the month of *vais'akha* (April-May) in which Gautam Buddha was born, and in which he renounced the world and died) कै अर्थ बिन्दु अर्थात् शाक्य मुनि गौतम बुद्धको जन्म, ज्ञान प्राप्ती तथा निर्वाण हुनु भएको दिनलाई नै जनाउँदछ।

अन्तमा हामी संसारभरका सम्पूर्ण बौद्ध भागीहरूले आफ्नो धर्मको पवित्र दिनलाई बिन्दुभिन्दै दिनमा मनाउनु भन्दा सँगै एकै दिनमा मनाउन तिब्बती तथा भारतीय पञ्चाङ्गको बीचमा भएक सम्मिलता र Lunnar Leap Year जस्ता universal कुराहरूलाई सकलसम्म एकै वर्षमा र एउटै पात्री र पान्न सके बौद्ध समाजमा बुद्ध पूर्णिमा र सागा दावा भिन्दै हो कि भन्ने प्रश्न नपर्ने थियो। आजको INTERNET / Computer को युगमा बनेमा सम्बन्धित निकायहरूले चासो राखि दिनु भएमा नबैको भलाइ हुने थियो। यस्तो मतभेदले एउटै बुद्ध भगवान पनि तिब्बती महापात्री परम्परावादी र पात्री अन्यको अलगै छ कि भन्ने प्रश्न समेत छर्किनेको छ। अतः विश्वका हामी सम्पूर्ण बौद्धहरू एकै दिन एउटै तिथि एकसाथ बुद्धपूर्णिमा मनाउँनेका लागि आदरणीय पञ्चाङ्ग ज्ञानी पुज्य गुरुवरहरूमा सविनय यो सुझाव चलाउँदछु भएवतु सख्य संगतम्।

-अजितमन लाम्वा

1. GOVT of Sakya र पञ्चाङ्गमासको मेन चीबाइ, धर्मशास्त्राचार्य ब्रह्मचरिज भिने पात्रीय तेलुहा।
2. विशाखा नै वैशाख महिना भएको कुरा, 'युक्त नेपाली शब्दकोश-नेपाल राजकीय प्रकाशनालय र अन्य संस्थाहरू नेपाली शब्दकोशहरू तेलुहा।
3. The word Meaning of Tibetan word "sa-ga-hi-sla-wa" SARAT CHANDRA DAS "TIBETAN ENGLISH DICTIONARY" Reprint-1975, page No.1262/1263

दुर्लभ/Tamang poem/कविता

दुर्लभ बुद्ध ह्याङला ग्योमी
होईम दम्ब, पदार्थ

मुझे द भुक् भवरे।

दुर्लभ द ह्मन् भवरे।

मुझे द भुक् भवरे।

दुर्लभ भुक् दुर्लभ भुक्

दुर्लभ भुक् दुर्लभ भुक्

दुर्लभ भुक् दुर्लभ भुक्

दुर्लभ भुक् दुर्लभ भुक्

दुर्लभ भुक् दुर्लभ भुक्

दुर्लभ भुक् दुर्लभ भुक्

दुर्लभ भुक् दुर्लभ भुक्

दुर्लभ भुक् दुर्लभ भुक्

दुर्लभ भुक् दुर्लभ भुक्

मुझे द भुक् दुर्लभ भुक्

मुझे द भुक् दुर्लभ भुक्

दैनिक पाठ-पूजाका केही विधिहरू

-लामा ल्हास्यम बयजान

विश्वव्यापी बौद्ध धर्मावलम्बीहरूमा ताम्र जाति पनि एक हो । पुस्ता पुस्ता अघिदेखि नै ताम्र जातिले बौद्ध धर्म अवलम्बन गर्दै आएको सर्वविदितै छ । तर कतिपय क्षेत्रमा कतिपय दृष्टिकोणबाट अवलोकन गर्दा ताम्र जातिहरू कर्तव्यनिष्ठ बौद्ध नभई जातिगत बौद्धको रूपमा मात्र देखा पर्छ । अझ कतिपय क्षेत्रतिर त भन्नु जातीय क्षेत्रबाट पनि टाढा पुगेको देखिन्छ । यसको मुख्य कारण अज्ञानता तथा परिस्थितिको दुष्प्रभावलाई नकार्न सकिदैन । जातीय दृष्टिकोणबाट बौद्ध हुनुको साथसाथै शिक्षा तथा कर्मको दृष्टिकोणबाट पनि बौद्ध हुनु जति आवश्यक छ । आफूले मानिन्त्याएको धर्मको उचित ज्ञान हासिल गरी शारीरिक, बौद्धिक र मानसिक कर्मको साँचोमा छान्न सक्नु पर्दछ । भगवान बुद्धको शिक्षालाई जब हामी निस्वार्थ भावनाले हृदयमा बोधिवृत्ति उत्पन्न गरी शरीर, वचन र मनको कर्ममा लगाउनु सक्छौं तब मात्र हामी एक कुशल बौद्धमार्गी बन्न सक्छौं ।

सर्वप्रथम हामी शरीर, वचन र मनलाई दृढस्तरको श्रद्धा, भक्ति तथा विश्वाससित चिन्तन अर्थात् बुद्ध धर्म र संघप्रति समर्पित गर्न सक्नु पर्छ । आज हामीमा यसैको बनाव पयाप्त मात्रामा देखा परेको छ । दैनिक जीवनमा हामीलाई चिन्तनप्रति त्रिद्वार समर्पित गर्ने भावना सृजना गर्नका निम्त प्रत्येक बौद्ध मार्गीको निम्ति साधारण प्रकारको केही विधिहरू यहाँ उल्लेख गरिन्छ :

१. प्रत्येक बौद्धको घरमा आफ्नो क्षमता अनुसार पूजास्थान राख्न अनिवार्य छ जसलाई 'ल्हास्याम वा छ्योस्योम' भनिन्छ । ल्हास्याम कोठा सकेदेखि अलग्गै, केही ठूलो, उज्यालो, सफा-सुन्दर तथा आकर्षक हुनु पर्दछ । यस्तो भएमा आफ्नो अनि परिवारका सदस्यहरू लगायत अन्य भक्तजनको मनमा ल्हास्याममा पस्नसाथ शान्ति तथा आनन्द प्राप्त हुन्छ । ल्हास्यामको वाता-वरणले हामीलाई त्यसै त्यसै भगवानप्रति आकृष्ट गराउन सक्नु पर्छ ।

२. आफ्नो योग्यता अनुसार ल्हास्याममा भगवान बुद्ध आर्यलोकितेश्वर (चेनरेजी) र गुरु पद्मसम्भव आदिको प्रतिमा (कु) तथा चित्र (फोटो) आदि विधिपूर्वक जुड (मन्त्र) भरी प्रतिष्ठा राप्ने गरी स्थापना गर्न पर्दछ ।

३. यसरी ल्हास्याम स्थापना भएपछि प्रत्येक बौद्धमार्गीको घरमा कम भन्दा कम एउटा ध्वजा, (दर्च्योग) हुनु नितान्त आवश्यक छ । वर्षमा एक पल्ट क्षमतानुसार लामा पढाई नयाँ ध्वजा उठाउनु अझ असल हो । ल्हास्याम र ध्वजा (दर्च्योग) महायान बौद्ध मार्गीको बाहिरी रूपको परिचय चिन्ह हो ।

४. बिहान सूर्योदय हुनु अघि नित्य पूजा चढाउने नियम बसाउनु पर्छ, पूजा चढाउने अघि पूजा कोठा वढारेर ताकहरू कपडाले पुछि सफा गर्नु पर्छ । पूजा चढाउने विशेष प्रकारका बटुकाहरू जसलाई छ्योपा ताङ, छ्योपातिङ, दुन्द्रर भनिन्छ ।

राम्ररी सफा गरेर सफा कपडाले पुछेर सफा गरिएको ताकमा कमैसंग सजाउनु पर्छ । छ्योपातिङहरू बाँगे, टिङ्गे, अग्लो-हीचो, फरक फरक तथा जोडेर राख्नु हुँदैन ।

एउटा छ्योपातिङदेखि अर्कोको दुरी एउटा गहुँको दाना जति मात्र हुनु पर्दछ । त्यसपछि आफ्नो देब्रे तथा भगवानको दाहिनेतिरबाट सफा कितली अथवा लोहोटाबाट चोखो पानी 'उं' आ 'हूं' मन्त्रोच्चारण गर्दै छाल्दै जानु पर्छ । जसलाई 'योन्छ्याव' चढाउनु भनिन्छ । पानी औधी नै भरी पनि होईन अनि आधा पनि हुनु हुँदैन । तिङ्को घेरोसम्म हुनुपर्छ । यसो गर्नाले पानी उठाउँदा पोखिने हर हुँदैन ।

छ्योपातिङको क्रममा त्रीपो तिङ्पछि पाँचौँ स्वानमा पवित्र वस्ती नडसल सजाउनु पर्छ । त्यसपछि फेरि बाँकी तिङ्हरू लहरै सजाई पानी चढाउनु पर्छ । नडसल (बत्ती) बनाउँदा सफा रुड्को सलेदो छिरिबो वटारेर नडसलमा दहोसंग बड्याउनु पर्छ । सलेदो अग्लो तथा होचो हुनु हुँदैन । नडसलको माथिल्लो भागदेखि केही अग्लोमात्र हुनुपर्छ । उसरी नै तेल, घिउ, छाल्छा पनि नडसलको माथिल्लो भागको नगिचैको घेरासम्म लानु पर्छ । ५. यसरी सबै तयार भएपछि बत्ती र घुप जलाउनु पर्छ अनि कलशको पवित्र जल छर्कदै 'उं' 'हूं' आ 'हूं' को मन्त्रोच्चारण गरी पूजा मेथलाई अघिष्ठित गराउन पर्छ जसलाई क्रमैसंग छ्योयोन्, श्यावसील, मेतोग, दुम्पोई, मरमे, डीछ्याव, स्यलस्ते, रोन्मो तथा संस्कृतमा अर्घ, पाद्य, पुष्प, धूप, आलोक, गन्ध, नैवेद्य, शब्द भनिन्छ । अर्घ

(क) छ्योयोन् :- भगवानको शिरमा चढाउने जल, (ख) श्यावसील:- भगवानको चरण कमलमा चढाउने जल ।

(ग) मेतोग:- भगवानको स्वगत सात्कास्कोलामि चढाउने पुष्प-हार, (घ) दुम्पोई:- पूजा मण्डपमा दुर्गाक्ष दिनाश गरी पवित्र सुगन्ध सृजना गर्न निमित्त पवित्र सुगन्धित घुप, (ङ) मर मे:- पूजा मण्डपमा बन्धकार नाश गरी उज्ज्वल प्रकाश फैलाउन निमित्त पवित्र बत्ती, (च) डि छ्याव:- भगवानलाई चढाउने सुगन्धित अमृत, (छ) स्यल स्ते:- भगवानलाई चढाउने विभिन्न प्रकारको फल, भोजन, (ज) रोन्मो:- भगवानलाई आनन्दित तुल्याउने सङ्गीतको, सुमधुर ध्वनी ।

कमेश

असमका तामाङहरूसँग उठबस गर्दा.....

४८ कुमार पान्जन तामाङ, नेपाल

सन् २००२ को फरबरीको ५ तारिखका दिन म असमकी बुई जत्ता तामाङ राजुभाइसँग भारतको सुदूरपूर्व असमको पल्लेछिउ तिससुकिया जिल्लाको घौला पुगेँ । घौला बिशाख ब्रह्मपुत्र नदीको किनारमै फैलिएको अत्यन्त उर्वर बस्ती रहेछ र यो जफ पूर्वमा रहेको अरुणाचल इन्डोसँग जोडिएको गाउँ हो भन्दा हुने रहेछ । घौलाको मेस्वाकी, बुकापन्थरमा तामाङहरूको तल्लो बस्ती रहेछ, धर्महोमा आउने ब्रम्हापुत्रको बाढी छेप्ले मेहर्बन पहाडमा छनिएको माटोको विशाल बौधको किनारमा अर्धसिपल मेस्वाकीमा तामाङहरूले गएर बस्ती बसालेको लगभग पचास वर्ष भएछ । छ, साठ घर पान्जनहरूको, र पाखिन, ग्याचा, मोस्तान, कालदेन, बम्जनहरूको केही घर गरेर लगभग ३० घर रहेछ, तामाङहरूको मलाई असमको यात्रा गराउने दुइ जना तामाङ राजुभाइमध्ये एक जना ग्याचा र एकजना पाखिन हुनुहुन्थ्यो । वहाँहरूको घर पनि मेस्वाकी गाउँमै रहेछ, त्यसैले मेरो अग्रणी तामाङहरूसँगको उठबस यहाँको करीब एक महिनाको अड्डा मेस्वाकी बुकापन्थर नै बन्यो । बुकाको अर्थ असमी भाषामा हिमो र पन्थरको अर्थ माटो 'खेती' भन्ने हुँदोरहेछ । भस्मो नाम त्यस्तै रहेछ जयिन पनि बुकापन्थर को, कालो साथै जितो माटी, अत्यन्त उर्वर । भनिन्छ, बहिलेसम्म खेतीनारीमा मन हाल्नु परैन ? ।

असम जगत्को मेरो मुल्ला: बुई उद्देश्यहृष विधो । बहिलो, असमका तामाङहरूका बारेमा थोरैबहुत जान्ने र दोषो, धोन्जपहरूको बसतवलीको खोजी गर्ने । यी दुवै काम आसामकै तामाङ राजुभाइको सहयोग किता संभव हुने भिएन । वहाँहरूले मलाई भरपूर सहयोग गर्नु भयो । यसका लागि असमका तामाङ राजुभाइहरू धन्यवादका पात्र छन् । एक महिनाको नामो बसाइ भरीनै मेरो साथमा लागेर चित्ते जानेको र जानेपर्ने कतिपय तामाङ बस्तीहरूमा वहाँहरूले भलाई नैजान्नु भयो । खास गरेर यसमा नाबुरम्प तामाङज्यूको योगदान अतुन्नीय छ । शोभी बुई भाई असमको तिससुकिया जिल्लाको तामाङ बस्तीहरूमा लगातार एक महिना घुम्थो । असमका तामाङहरूसँगको हाम्रो भेटघाट खास गरेर असमका तामाङहरूको स्थिति, समस्या र योगदानहरूको संस्थापक बन्नुमा कुरामा नै केन्द्रित रह्यो । नेपाली मुलका मान्छेहरूको घना बस्ती भएको भारतको उत्तरपूर्वी र पश्चिममा असम पनि एक हो । पछिल्लो तथ्यांक अनुसार असममा मात्रै ३० लाख नेपालीहरू रहेको बताइन्छ । त्यसमध्ये छ लाख नै तामाङहरू मात्रै भएको दावी प्यानोन तामाङ बीड संघको छ । हुन पनि आसामको तीनसुकिया, सोन्तिपुर, डिब्रुगढ, गोलाघाट, मिखासागर, नौगाउँ, बरपेटा आदि जिल्लाहरूमा तामाङहरूको घना बस्ती रहेछ र अह जिन्नाहरूमा पनि तामाङहरू थोरै बहुर छरिएका रहेछन् । तिससुकिया र डिब्रुगढ जिल्लामा भने केहि तामाङ बस्तिहरू घुम्दा नै हाम्रो एकमहिना बित्यो । तीनसुकियामा जागुन, पार्न, ननगाउँ, नेदु, गेखाशानी, बरगोलाइ, टिचोड, आदि ठाउँहरूमा तामाङको बास्ना बस्ती र हेल्छन् । त्यसमा पनि बाई, बरगाउँमा तामाङहरूको घनाबस्ती छ । भण्डे तीनसुय घर पार्नमा मात्रै रहेछ ।

असममा तामाङहरू कहिले पुगे भन्ने कुरा यकिनसाथ भन्न नसकिए पनि बीसौ शतकको पूर्वार्द्धदेखि नै अर्थात् सन् १९०० को शुरुदेखि नै तामाङहरूको असममा प्रवाह बढेको कुरा भने तथ्याकासाथ भन्न सकिन्छ । खास गरेर ब्रिटिश इण्डिया कम्पनी सरकारले असममा रेलको लाइन बिछ्याउन र कोइलाखानाको खानाद कायं शुरु गरेपछि त असममा नेपालीहरूको ओइरो नै लाग्नथालेको कुरा थाहा हुन्छ । सन् १९३० देखि ६० को दशकसम्ममा त असममा नेपालीहरूको घना बस्ती बसीसकेको विषो । ज-नवले त्यसबेला नवय फडानी गरी बारकिल्ला ठोके, आज त्यही माटी उनीहरूको सम्पत्ति र जीवन निर्वाहको साधन बनेको छ । अतः त्यसबेलादेखि ज-नवले लगातार असमलाई नै आफ्नो कर्म भूमि बनाउँदै आए, तिथीहरूका जहिलेको दोषो र लेखो पुतालाई आफ्नो पृथ्वीली थलोका बारेमा

केही पनि थप्दा जानकारी छैन भन्दा हुन्छ । कतिको त दोनो पन्नादेखि नै नेपालसँगको सम्बन्ध हुटोको पाइयो भने कतिको अर्को भाउ भाउ र छ तर नेपालमा उनीहरूको केही पनि छैन ।

असम चिया बगान, कोइलाखाना र व्याप्त उत्पादनका लागि एतिसु छ । अधिकांस नेपाली तथा बंगाली मुलका मान्छेहरू मात्र होइन मिट्टेनै असमलाई त्यसैले लगेको छ भन्दा करक परैन । त्यसो त असममा याटोको कुनै कमी छैन र अधिकांस नेपालीहरूको त आफ्नो थोरैबहुत खेती-बारी पनि छ तर पनि असमको भूमि हिउँदमा माछी बस्दोरहेछ । शान्तरोबरबाट आउदै बिशाख ब्रम्हपुत्र नदीको प्रवाह छ असमको वल्लो छेउदेखि फल्लोछेउसम्मै तपनि हिउँदमा खेति नार्ने परम्पराले असमलाई ठूलो घाटा पुर्‍याएको छ । अहिले त सबै मानिसको ध्यान चिया बगानतिर गएको रहेछ ।

तर असम पनि आफैमा अप्ठ्यारो छ, एकातिर बीडीहरूको बीडोल्याघडको कुरा र अर्कोतिर जल्काहरूको संघर्षले । सैनिकहरू एल एम जी र ए के ४५ जस्ता आधुनिक हतियारहरू बोकेर समूह समूहमा विर रात गाउँ र बस्तिहरूमा हिडेको रेल पाउनु सबभएको लागि सामान्य कुरा रहेछ । आम जनता भने दुवैतिरबाट आहत रहेछन्, एकतिर सुरक्षा फौजको खतरा भर्कोतिर जल्का र बीडोहरूको खतरा । आफ्नै घर, गाउँ र बस्तिहरूमा पनि असुरक्ष, जब र पीडाका बीच बाँच्नु पर्ने जहिलेका आम नेपालीको निम्ति धेरै अवलदेखि असमीहरूले पनि भोग्दै आएका रहेछन् ।

नेपाली मुलका असमीहरूका लागि भने यस समस्या पनि रहेछ । अर्को उनीहरू बाकुलाई भारतीय ही र हापी सुरक्षा त्यहाँको सरकारले गर्छ भन्ने कुरामा विस्वस्त हुन सकिरहेका रहिनछन् । हुन त भारत सरकारले सन् १९६२ भन्दा अघिदेखि भारत आई बसोबास गरेका नेपालीहरूलाई भारतीय नागरिक सरह नै अधिकार हुने कुरा धेरै अघि नै घोषणा गरिसकेको हो । तर तीन बिनियम 'विदेशी हुटाओ' भान्चोनन जड्छ र सन्नाटा छाउँछ । सन् ६० को दशकमा उठेको चिन्सेा हुटाओ भान्चोननले नेपाली मुलका मानिसहरूको पन्थमा एक प्रकार को भय जम्माइ दिएको छ । त्यसैले असमी नेपालीहरू रेल अनुत्तरको मेघ गर्नुपर्छ भन्ने मान्यतामा बढी अडिग खोम्दारहेछन् । यो अस्वाभाविक हो भन्न पनि मिल्दैन ।

अधिकांश रूपमा एक छक खान र सडक छी छी देखिने । आफ्नो पक्की नै नभए पनि असममा आम रूपमा पाइने बाँसको माटा र माटोले लिपेर र टोकीले छाएर बनाइएका व्यवस्थित घरहरू, त्यसको बरिपरि एक बिघा जतिको करेसाबारी र बुद चार बिघाको खेतोबारी ग्राड सबैको छल पाइन्छ । गर्न सक्नेलाई असममा माटोको दुःख छैन भन्दा हुने रहेछ । दोहोरो बाली ननवाए पनि विघा, तामुल, पान, सुपारी, टोकी र भरीवको खेती नगले बालीको रूपमा हुँदो रहेछ । तामुल पान त असमीहरूको पाहुना स्वरूप बनें मुख्य सगुन नै रहेछ । त्यहाँका आदिवासी असमीहरूको यो संस्कृति तामाङहरूले पनि अपनाइ सकेका रहेछन् । तर अहिलेसम्म पनि सड्यीमा आफ्नो कानुनी हक भने कायम नभएकोमा असमी नेपालीहरू चिन्तित देखिन्छन् । केही ठाउँमा सटोको लान्सटुटा पाए पनि अधिकांस ठाउँमा बग बिभागको तिरो तिरेको रतिर बाहेक अन्य माटोको उनाचा उनीहरूसँग छैन । त्यसैले केही अन्योन्यता भएपनि धेरैमा जब त सरकारले हापीलाई निकाल्न सक्दैन भन्ने पनि लागेको छ तर कतिलाई भने खास गरेर सन् ७० को दशकपछि आसाम पसेकाहरूका लागि भने चिन्ताले छाडेको छैन, तर गजबको कुरा त अर्को पनि असममा गरीखाने माटोको कुनै समस्या छैन भन्दा हुन्छ । अर्को पनि कतिपय ठाउँमा चार किन्ना ठोकेर माटी फडानी गरी खनोत गरेपछि त्यहाँ उनको अधिकार कायम हुने ठाउँहरू पाइनु गजबकी कुरा

जोकि अर्को अक्षमा

ਘਣਾ ਸੁੰ ਭੁਟਾ ਕੁੰ ਆਗਬੁ ਰੁਤਲਾਪ

॥ धर्मराज तिमिर ॥

महावीर त्यालाचें ज्यामेवाइ
ज्यान्वारी फावा सीम्बु फण्जाहीम्
खोपोइ गाडला थोरी दान्छयाजीम्
माम ही वीवा खान्हांमा ॥

कुल्बोकी गाड धेत कुट्वालगड
माम डीचे धाजीम गुडता गाड
न्युबी यार्वाला ग्याम स्हेडजीम्
सोकरातीला इयाकुनु ॥

सीम्बु साङ्गये ल्ह थाप्जीम्
तापा लाला छेपा कु-कुतु
गुजेश्वरी ल्ह थाप्जीम्
धाम्युला छेरी ल्ह आक्खे ॥

इयाम्बु म्हयोमीला क्युओ खार्सी
मन्जुपतन् नाम्मा गी
स्तेडसी मीन तोक थान्जीम्
राड्यहन्सारी फलीक दोजीम् ॥

येदुःखी हन्ते मीनं रुड्जीम्
इयाम्बु रहयोऽधीग्याम्से च याम्बु
साङ्गये चुरी आफेप्ताम्
पीआम्बाडसेला च याम्बु ॥

स्वराक्षु मणिमाली

कैष/का/कैष/छीग्मा/chig-ma (सव्याच/words)

हिन्दी	सिन्धी	English	नेपाली
ग्लेशियर	ग्लेशियर	glacier	हिमाल
बर्फ	बर्फ	snow	हिउँ
ग्लेशियर टोप	ग्लेशियर टोप	top of the Mt.	शिखर
ग्लेशियर टोप	ग्लेशियर टोप	top of hill	पहाडको पन्थ्याङ, देउरापी, शुम्बो
देश	देश	country	राज्य, देश
राजा	राजा	king	राजा
मन्त्री	मन्त्री	minister	अमान्य, मन्त्री
प्रधानमन्त्री	प्रधानमन्त्री	Prime Minister	प्रधानमन्त्री
सचिव	सचिव	secretary	सचिव
खबर	खबर	news	समाचार
व्यंजन	व्यंजन	vowel	स्वरा
संज्ञक	संज्ञक	consonant	व्यन्जन
अन्तिम वर्ष	अन्तिम वर्ष	last year	गतवर्ष

PLEASE AVAIL THE FACILITY IN YOUR OWN LOCALITY
COACHING FOR CLASS VII TO X & SPECIAL CLASSES FOR
PRIVATE CANDIDATES OF CLASS-X
SUB. : MATHS & SCIENCE (CBSE/ICSE)

VENUE : HYONZON DHEEM,
 ABOVE DISTRICT COURT BICHEY
 24135

FROM JULY 2002.

'भाषा' भनेको राष्ट्र, राज्य, अनि जातिको पहिचान हो

ताम्र ताम्रयौग लोणके (ताम्र ताम्रयौग वर्णमाना) सिको

विषयः/Topic/विषयः/YIG-PA/ व्यञ्जनवर्ण/consonant

ग	ख	ग	ङ
क/ka	ख/ka	ग/ga	ङ/ṅ/nga
च	छ	ज	झ
च/ca	छ/cha	ज/za	झ/ta
ट	ठ	ड	ढ
ठ/Tha	ठ/ṭha	ड/ṭa	ढ/ṭha
ड	ण	प	फ
ड/Da	ण/na	प/pa	फ/pha
ब	भ	य	र
ब/ba	भ/bha	य/ya	र/ra
ल	व	श	ष
ल/la	व/va	श/sa	ष/shya
ह	<p>टिप्पणी - श्री लामसु चोपायने नामचीन सिद्ध हो । श्री लामसु नामाको जन्मका यथाशक्त छ । श्री सिक्किमबाट जन्मे पनि भनिन्छ । श्री सिक्किम सिक्किम, बुद्धिमा, लोभमा, रंगमा लगायत भाषाहरू निर्जिह्व गरीदे आएको पडन्छ । यहाँ भनिने भाषाका प्रत्यक्षमा चर्की र सिक्किम देवदेवको हाँसु र १००-२०० - ३००</p>		

‘होस्ट’ की समस्त संस्थाएँ सामर्थ्य भिन्न हो । वे समस्त शाखाएँ
अन्यथा आधारित हैं । वे विभिन्न जलन परन पावत हैं । वे विभिन्न विस्तार,
बुद्धि, लोडिंग, गति प्रजातत भाषातः निष्पन्न रहित हो आदिष्ट पवत हैं । यहां
समस्त शाखाएँ समस्त अर्थनी एवं विभिन्न वेवततत हो । वे अथवा ए. व. वषर
उत्तरपर गति समस्त वषर ठीक उत्तरपर अति हवा । ए. व. वषरा वषरतत होतः ।

दीर्घ/अ/ऋ/ए/दीर्घमा/ΥΙΓ-MA/ (स्वर वर्ण/vowel)

मानाहरु ELEMENTS				
ॐ	ॐ	ॐ	ॐ	ॐ
अ: १०१	बी: १११	सु: १०१	मे: १०१	मी: १०१

झुली'य' अक्षर'सु'। JOINT LETTER /संयुक्त पत्रं

ग + य = ग्य	k + Y = KYa	ग्य	gya	दाबिलो काढको बन्नु
ख + य = ख्य	kh + Y = KhYa	ख्य	khya	ढोस्नु
म + ह = म्हा	m + h = mha	म्हा	mha	ज्वडै
प + र = प्र	p + r = prA	प्र	pra	चर्को (गुनको स्वार)
ग + र = ग्र	g + r = Kra	ग्र	gra	घटना, बुझटना
ब + अ = बा	b + a = bia	बा	bia	छोटा
ह + अ = हा	h + a = hwa	हा	hwa	गहुँ
श + अ = शा	s + h = sha	शा	sha	छारे रोग

! सुमयीय full stop (सुमयीय) पूर्णविराम चिह्न

• **ध्रुवः** stress (syllable dśr.) (धीरः) निराम चित्त

{ } इयं चिह्न Bracket (चुपकीग) कौष्ट चिह्न

गङ्गटोक युल्सा/गङ्गटोक युल्सा/GANGTOK YULSA/गङ्गटोक युल्सा

SIKKIM AKADEMY

and urged them to work hard for the preservation and promotion of the tradition, culture and language of Sikkim. Two books-*SURAJKUND: THE SIKKIM STORY* by Ajak K. Shrivastava and *THE MEDICINAL PLANTS OF THE SIKKIM HIMALAYAS* by Bijoy Gurung were also released on the occasion by the Chief Guest. In the morning hours of the same day, the first meeting of the General Council of Sikkim Akademy was held. The President of the Akademy, Mrs. Jayshree Pradhan welcomed all the members and invited their active participation in the meeting. She also thanked the Chief Minister Mr. Pawan Chamling for his guidance, advice and patronage of the Akademy. After a thorough discussion about the aims and objectives of the Akademy agenda and items of the day among the members, certain concrete resolutions as regards the formation of Executive Board, Election of vice-President, Formation of Finance Committee etc, were adopted. The following members were elected/nominated as the members of the Akademy for another five years. President- Mrs. Jayshree Pradhan, Vice-President-cum-Chairman Of Finance Commit-

tee- Mr. Nordan Tsering Bhutia, General Secretary- Mr. G.S. Lama, Member of Executive Board-Mr. Pasang Namgyal, Member of Executive Board- Dr. (Mrs) Pushpa Sharma, Member of Executive Board-Mr. Kiran Rasaily, Member of Executive Board -cum-Rep. of Limboo language - Mr. B.B. Subba, Financial Advisor -cum- member Secretary Finance Committee - Mr. T.P. Keirsala, Rep. Department of Cultural Affairs-cum Member of Executive Board-Mr. H.K. Karki, Member of Executive Board-Mr. Kiran Rasaily, Rep. of Namgyal Institute of Tibetology-cum-Member of Finance Committee-Dr. Rinzin. N. Bhutia, Member of Finance Committee- Mr. Ganga Kaptan, Rep. of Education Department- Mr. Hari Bhakta Sharma, Rep. of Sahitya Academy Winners- Mr. Girmi Sherpa, Rep. of languages: Mr. Ugen Lepcha (Lepcha), Mr. Santosh Alley (Magar), Dr. Shanti Chhetri (Nepali), Mrs. Durga Kasaju (Newari), Mr. B.B. Rai (Rai), Mrs. Sonam Phuti Sherpa (Sherpa), Mr. S.K. Mukhia (Sunuwar), Mr. Kumar Yonzon (Tamang), Mrs. Padma Gurung (Gurung). Remaining members will be elected and inducted to the Board in later dates.

स्व. महागुरु जीर्ण नामाको
४९ औं दिनको श्रद्धिकार्य सम्पन्न

२६ जुलाई गङ्गोत्तक । विश्व महायान बौद्ध संघका संघनायक तथा अखिल भारतीय वामङ्ग बौद्ध संघका धर्मनायक स्व. महागुरु नोर्बु तानाको ४९ औं दिनको शुद्धिकार्यको अवसरमा लिक्किम तामङ्ग बौद्ध संघको तत्त्वबोधनामा सिच्छे स्थित 'देछेन छ्योमी लिङ्ग' गोम्पाया ठाँका दिवंगत जन्तरात्मा तन्त्र दिव्य नेतृका धर्म धातुया विनीन हुनका साथै अमिताभ बुद्धका सुजवती क्षेत्रमा त्रिकाय जयंत धर्मकाय, सम्भोवकाय औ निर्माणकायमा परिणत हुन सकोस् भनी कोन्छ्योग सुभ प्रति सविषय प्रार्थना गर्दै हामी सिनिकन तामङ्ग बौद्ध संघका पदाधिकारीहरु लगायत मशिपा संघ, गोम्पा समितिका सदस्यगणद्वारा सणि गोल्मको पूजा अनुष्ठान सम्पन्न गरियो स्मरण गर ईन्छ कि अलि आवश्यकता महागुरु स्व. नोर्बु ताना म्हेमेको मिति ८-६-२००२ बषरान्ह ३.३० बजे अतमको तैसापवी स्थित आफ्नै गोम्पामा आकस्मिक निधन भएको थियो । महायान तथा हिनयान बौद्ध धर्मको क्षेत्रमा गहन ज्ञान हासिल गर्नु भएका महागुरु स्व नोर्बु ताना राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रियस्तरको विभिन्न धार्मिक संघ संस्थाहरुमा विभिन्न स्तरको उदचार प्रहण गर्नु भएको थियो । विषयका विभिन्न राष्ट्रहरुको भ्रमण तथा विभिन्न पुरस्कारहरुले सजोभित महागुरुको ८७ वर्षको उमेरमा महापरिनिर्वाण भएको थियो ।

सिक्किम ताम्बु बौद्ध संघको तत्वावधानमा भएको छ। महागुरुको ४९ औं दिनको शुद्धिकार्यको अवसरमा संघका सल्लाहकार कुमार ह्योन्जन भूतपूर्व शाखा सचिव विभा थिङ्मे उपस्थित थिए। सरतजबहृ मास छ। महागुरु नोर्बु सामाको कर्तित्वबुत्त, उहाँको धर्मतान, उपदेशहरू हामी सम्पूर्ण बौद्धहरू लागि उपयोगी र मार्गदर्शक हुनेछुरा बताउनु भयो । त्यसरी नै भारतका र ताम्बु जनसमुदायमा महायानी बौद्ध धर्मको विकासप्रति छ। महागुरुको भूमिका तथा योगदान महत्त्वपूर्ण रहेको बताउनु भयो । बोन्काका मूल धर्मगुरु 'युम्मे मोक्तालले 'हामीले दूला गुरुखाटा उहाँहरू जीयणकातथा योग्य उपदेशहरू लिने, आदर मान-सम्मान गर्ने गर्नु पर्छ, मृत्यु पश्चात जन्म गुणगान बाए पनि त्यो हाम्रो लागि उपयोगी हुने छैन, न त मृतकलाई नै लाभदायक हुन जान्छ।' भन्नु हुँदै छ। महागुरु को ४९ औं दिनको शुद्धिकार्य अन्त्योत्सव समापन गर्नु भयो ।

शोक समवेदना

विश्व भूधायन बौद्ध संघका संघनायक तथा सम्पूर्ण तामङ्ग बौद्धहरूका अति आदरणीय महागुरु मर्बु लामा ग्छेमेको मिति ८-६-२००९ अपराह्न ३.३० मा आकस्मिक निधन भएको दुःखद समाचारले हामी स्तब्ध बनेका छौं ।

महागुरु म्हेमेको निधनले सिक्किम तामङ्ग बौद्ध संघ लगायत विश्वका सम्पूर्ण तामङ्ग सन्तानहरूमा एक अप्ररणीय अति हुन पुगेको छ । उहाँ जस्ता ज्ञान र गुणले सम्पन्न तथा कल्याणका पात्र तामङ्ग समाजमा उत्पन्न हुन धेरै समय लाग्ला । उहाँले जीवन पर्वन्त दिएका ती अमूल्य शिक्षाहरू हामी माझ सदैव मार्ग दर्शक भएर रहि रहने छ । उहाँका अन्तर आत्मा तथा दिव्य चेतना धर्म धातुमा क्लिप्त हुनका साथै अमिताभ बुद्धका सुखवती क्षेत्रमा त्रिकाय अर्थात् धर्मकाय, सम्भोगकाय औ निर्माणकायमा परिणत हुन सकोस् अनि उहाँका शोकित परिवार तथा पूर्वज्वल तामङ्ग बौद्ध संघका शोकाकुल सदस्यबर्गलाई म्हेमेको देहावसानले पर्न गएको आघात सहन गर्ने शक्ति दिउन् भनी कोन्श्योग सुम प्रति सबिनय प्रार्थना गर्दै हामी सिक्किम तामङ्ग बौद्ध संघका सम्पूर्ण परिवार शोक समवेदना प्रकट गर्दछौं ।

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

ॐ॥ श्री गायत्री नमः ॥

सिविकम् तामड बौद्ध संघ

केन्द्रीय कार्यालय, गान्धीनगर